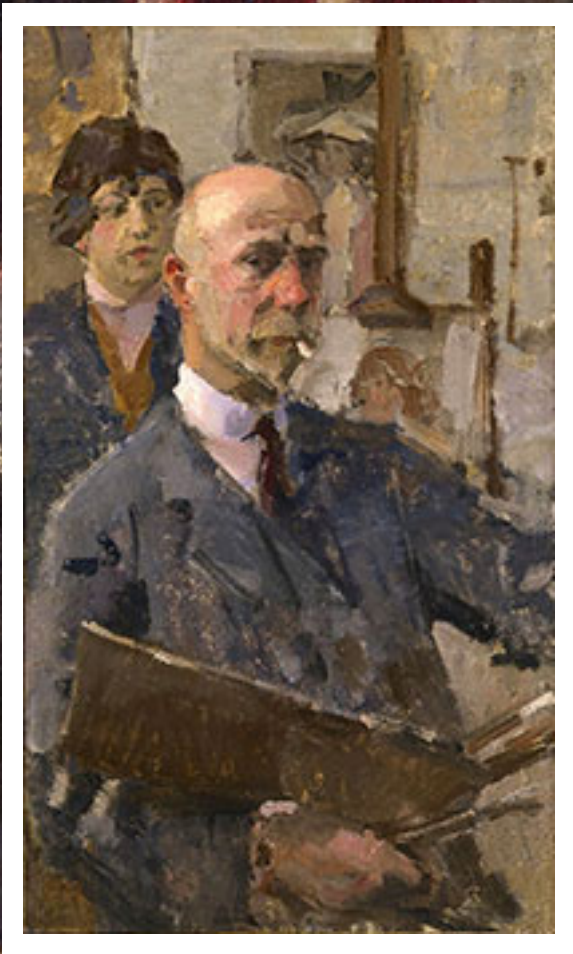

*de Amsterdamse schilder
Isaac Israëls*

een hommage, samengesteld door Gijsbreght

ISAAC/ISRAELS.

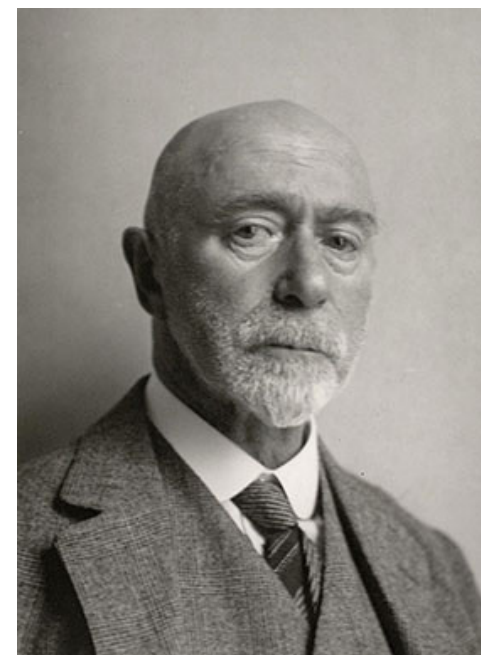
De Amsterdamse schilder Isaac Israëls

Een hommage, samengesteld door Gijsbreght

Net als zijn collega-impressionist George Hendrik Breitner, werd Israëls vanaf zijn komst naar Amsterdam in 1886 gefascineerd door het stedelijke straatleven. Aanvankelijk was hij echter terughoudend om er ook 'en plein air' te gaan schilderen. Hij werkte bijna altijd binnen, in zijn atelier of in andere besloten ruimtes, ook als hij straattaferelen schilderde. Zo huurde hij in 1893, speciaal voor

zijn werk, een kamertje boven een garen- en bandwinkeltje aan de Amsterdamse Nieuwendijk, om van daaruit onder andere de tegenover gelegen hoedenwinkel van de firma Mars te schilderen. In het Groninger Museum is een versie te zien van de fel verlichte winkel bij avond, met toevallige voorbijgangers en een groepje mensen die de uitnodigende etalage bekijkt. Hoewel Israëls al in 1891 een vergunning had aangevraagd om buiten te mogen schilderen, zou hij zich pas

vanaf 1894 ook daadwerkelijk op straat begeben om er te schilderen, getuige enkele krantenberichten uit die tijd, die meldden dat nieuwsgierigen door een politieagent op afstand moesten worden gehouden. Wellicht was dat waar Israëls eerder steeds bang voor was geweest en mogelijk ook de reden dat hij er zich in de daarop volgende tijd niet direct volledig aan overgaf.

Ook het waarschijnlijk na 1894 gemaakte Etalage is nog 'binnen' geschilderd en op een vergelijkbare wijze geconcipeerd als het schilderij van de hoedenwinkel van Mars: nog steeds vanuit het raam van de door hem gehuurde tegenoverliggende kamer aan de Nieuwendijk. De hier weergegeven etalage lag rechts van die van de hoedenwinkel, zoals ook vanuit het gezichtspunt kan worden af-

▼ *Isaac Israëls (1865–1934) - Wikipedia*

◀ *'Etalage' van Isaac Israëls (kinderkledingzaak Bahlmann & Co) - Rijksmuseum*

geleid. Etalage toont de helder verlichte vitrine van kinderklledingzaak Bahlmann & Co bij avond, vanuit het gezichtspunt van de tegenoverliggende, door Israëls gehuurde kamer op de eerste etage. Een geïnteresseerd echtpaar bekijkt het aanbod en de aanbiedingen, van rechts lijkt een meisje als in een ‘snapshot’ het schilderij in te lopen. De opzet van het schilderij is sterk schetsmatig, ogenschijnlijk snel geschilderd, in grote kleurvlakken met felle accenten. De jurkjes zijn keurig gerangschikt naar kleur, waardoor er diagonale stroken rood, lichtblauw en wit ontstaan. Het in de ruit weerkaatsende licht en de oplichtende kleding contrasteert sterk met de donkere omgeving en figuren, waarmee de artikelen des te meer aantrekkelijk lijken, als horend bij een schier onbereikbare droomwereld. Het werk is geschilderd in Israëls’ typische losse, impressionistische toets. Het onderwerp beoogt het weergeven van een toevallig, voorbijgaand moment, een impressie, zoals de impressionisten dat nastreefden. De invloed van de fotografie is herkenbaar,

- ▲ *Hirsch modellen Epi en Gertie ±1916*
- ▶ *Hoedenwinkel 1893*

net als de verwantschap met het werk van Breitner, die eveneens een voorkeur had voor stadsgezichten bij avond. Er is veel aandacht voor de effecten van de toen net aangelegde gasverlichting en de kunstmatig verlichte etalages, die in die tijd net hun intrede deden

in de stad. Beide schilders gaven aldus een nieuwe draai aan een Nederlandse traditie die al eeuwenlang bestond, de nachtscene, maar ditmaal met het kunstlicht van de vooruitgang. De interesse van Israëls voor etalages

en modezaken is niet geheel toevallig te noemen. Hij zou zich altijd bijzonder aangetrokken voelen tot de modewereld. Rond 1900 bracht hij bijvoorbeeld verschillende activiteiten in beeld bij het modehuis Hirsch & Cie aan het Leidseplein, in opdracht van de eigenaar. Door bemiddeling van Hirsch mocht hij in 1903 ook naar Parijs om er te schilderen bij het grote modehuis Paquin aan de Rue de la Paix. Later schilderde hij er ook voor modehuis Décoroll aan de Place de l'Opera. Het leverde hem een schat aan onderwerpen op. Het doek *Essayeuses* in het Dordrechts Museum is daar een mooi voorbeeld van. De modewereld was voor Israëls een soort van droomwereld die het grauwe leven van alledag kon verheffen en oplichten. Het maakte het leven lichter en vrolijker en dat was precies wat Israëls in zijn werk probeerde uit te stralen.

Wat niet veel mensen weten: Isaac Israëls is de oudste winnaar is van Olympisch goud: 63 was hij toen hij op de Spelen van 1928 in Amster-

- ▲ *Dienstmisjes op de Leidsegracht* ±1895
- ◀ *Essayeuses chez Paquin* ±1905

dam op het olympisch schilderkunsttoernooi de eerste prijs won met zijn doek *Ruiter in rode rok*. Het Olympisch kunsttoernooi is al lang ter ziele, en wie kent Isaac Israëls nog? Over de in zijn tijd zeer bekende Isaac Israëls die, met bijvoorbeeld *George Hendrik*

Breitner, tot de Amsterdamse Impressionisten wordt gerekend, is nu de tentoonstelling Israëls komt logeren in Museum Het Grachtenhuis te zien. In Museum Het Grachtenhuis op de Herengracht,

▲ *Transport der kolonialen 1883-'84* Kröller Müller Museum

het particuliere museum dat als doel heeft de geschiedenis van de grachtengordel uit te dragen. Wie was de in Amsterdam geboren postimpressionist Isaac Israëls? Hij kwam uit een kunstminnend Amsterdams orthodox-joods milieu. Zijn moeder vond de manier waarop hij schilderde alarmerend en schakelde een psychiater in. Maar zoon Isaac Israëls sloot vriendschap met de zielendokter en schilderde rustig, vooruitstrevend en impressionistisch door. Op

- ▲ *Het Singel gezien naar Munt vanaf het Koningsplein ±1895*
- ▶ *Groenteverkoper op de Brouwersgracht ±1905*

zijn schilderijen, waarop hij het moment (de impressie) vastlegde, zie je soms mensen half van het doek vallen. Die afsnijdingen waren een stijlbreuk, en zo anders schilderde hij dan zijn voorgangers, die nog orkestreerden en heel precies schilderden. Zijn manier van schilderen, waarbij het onderwerp centraal stond, week af van het Franse impressionisme, dat veel meer gericht was op licht en kleur. Hij schilderde eenvoudigweg het leven van alledag. Veel van de werken, uit particulier bezit, zijn nooit eerder in musea te zien geweest. Deze expositie, alle werken zijn te koop en een deel van de opbrengst gaat naar een goed doel, is de eerste die het museum

organiseert in een reeks van postimpressionisten. Later dit jaar volgen nog tentoonstellingen over Jan Sluijters en George Hendrik Breitner, beiden bekenden van Israëls. Liefst 29 werken van Isaac Israëls hangen in de twee stijlkamers van het museum. De telefonistes (ca. 1924) is het duurste schilderij dat er hangt; 450.000 euro moet je neertellen voor de vrouwen die aan het werk zijn bij de Gemeentelijke telefooncentrale Den Haag. Het toont aan dat Isaac Israëls geen kleine jongen is. In 2006 werd *A Table Au Restaurant Le Perroquet Paris* voor 493.600 euro verkocht. Nooit werd er meer geboden voor een schilderij van hem.

‘Slechts’ 27.500 euro kost dan de aquarel (14 x 18 cm) *High tea op een Parijs terras*, waarop hij chic Parijs vereeuwigde. Zoals hij ook een voorliefde had voor het luxe, welgestelde milieu in Amsterdam. Zo mocht hij in het haute-couturemodehuis Hirsch schilderen bij modeshows, en in de ateliers en paskamers. Goed is op al deze doeken

te zien dat hij met zijn stijl, spontane en vluchtige streken, het leven in de grote stad vastlegt. In het werk van Israëls zijn het vooral de gewone mensen die figuren. Bijvoorbeeld op twee schilderijen die het museum bijzondere eer aandoen, twee schilderijen die aan de Amsterdamse grachten zijn gesitueerd. Loopjongen langs de gracht (rond 1900).

En *Koopvrouw op de Prinsengracht bij de Noordermarkt* (1888-1890) zie aquarel links. Het ging Israëls niet om het gedetailleerd vastleggen op zich, maar om een moment te grijpen, en dat vast te leggen. Weinig flatteus soms, maar zo was het leven in de grote stad. Amsterdam, met zijn uitbundige uitgaansleven, was een wallhalla voor zijn verbeelding, maar ook het nachtelijke leven in Parijs en Londen schilderde hij. Zijn schilderijen, zo gaat de mare, waren vooral bestemd voor de gegoede burgerij. In wier huizen ze nog steeds hangen.

- ▲ *Gasthuismolensteeg krijtekening Rijksmuseum*
- ◀ *Koopvrouw op de Prinsengracht bij de Noordermarkt 1888-'90 aquarel in privecollectie*

- ▲ Prinsengracht krijttekening Rijksmuseum
- ▼ Schetsboekblad; op het linker blad heeft het krijt overgezet Rijksmuseum

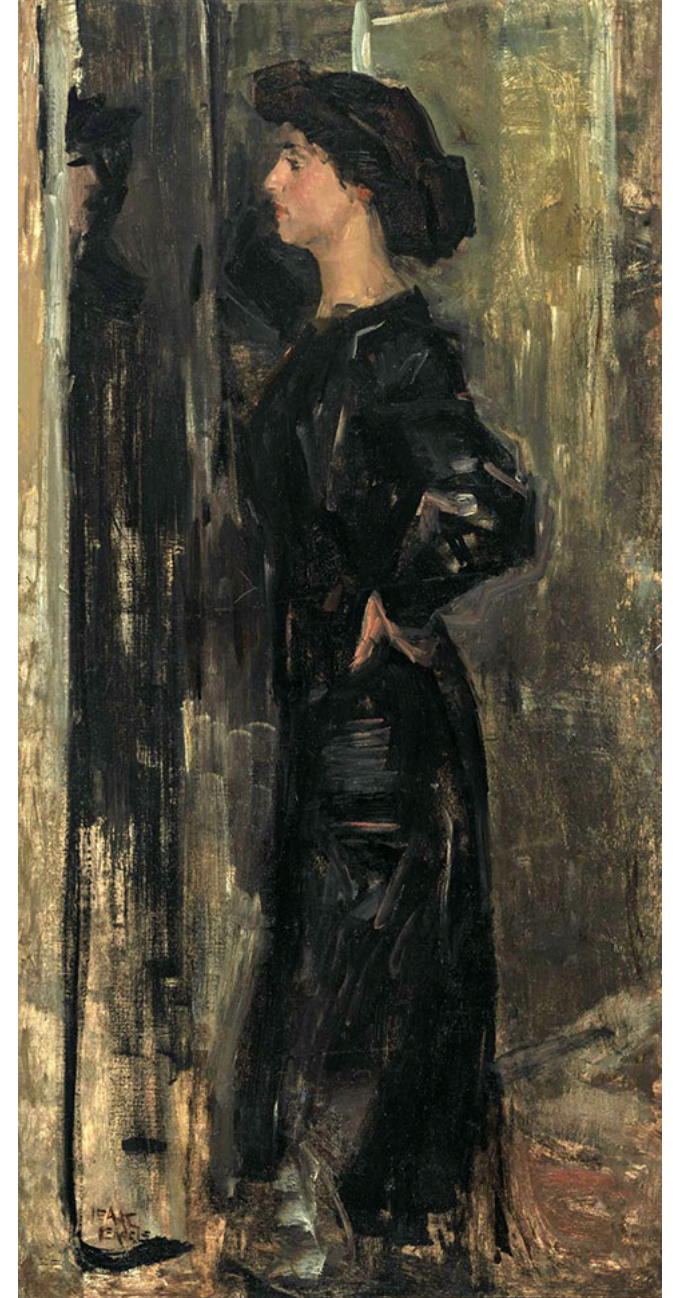

- ▲ Een dag in het Oosterpark, voorstudie in aquarel
- ▼ Op een bankje in het Oosterpark, olieverf

◀ *Modeshow bij
Hirsch & Cie
±1916*

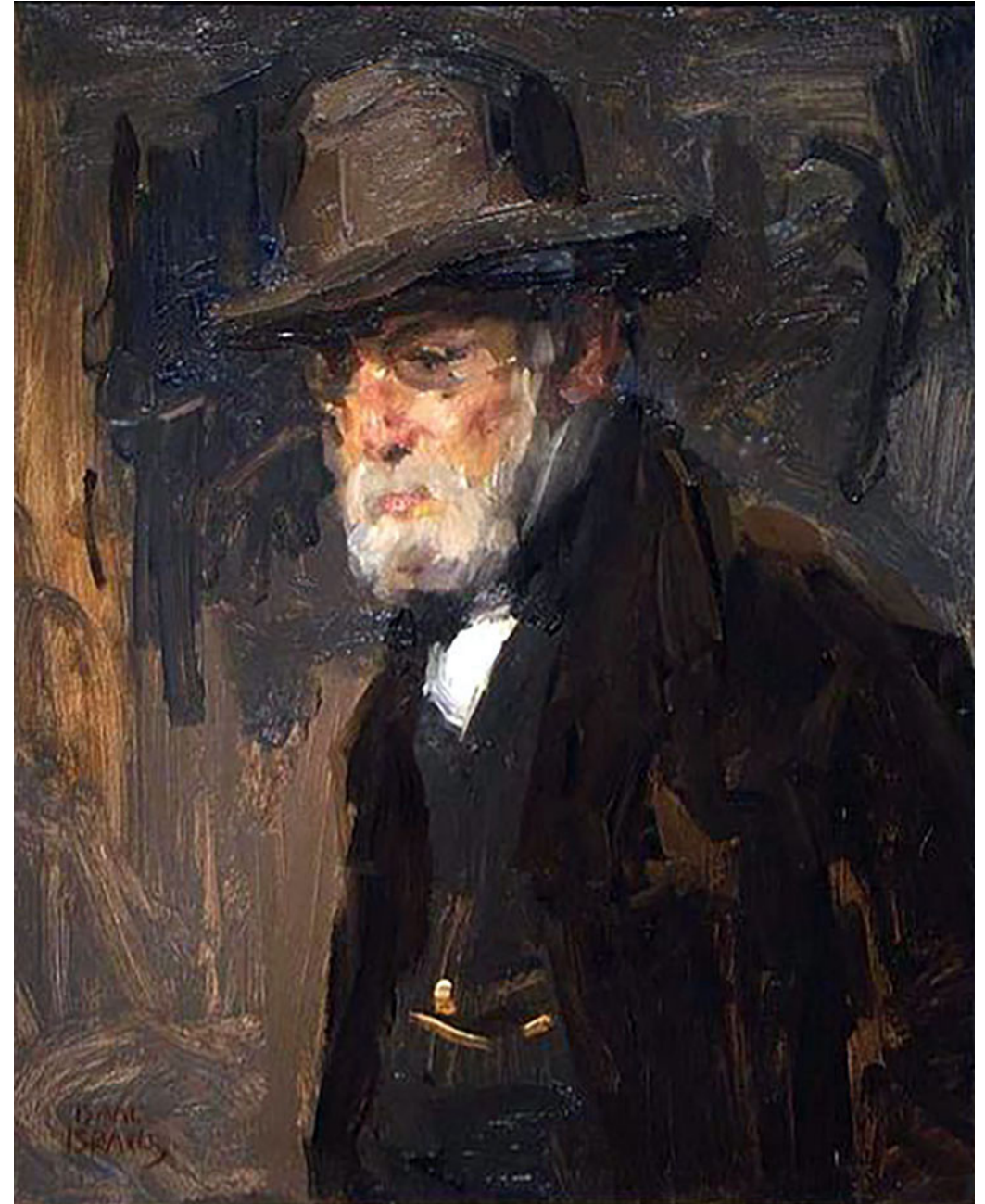

▶ *In de paskamer
van Hirsch &
Cie*

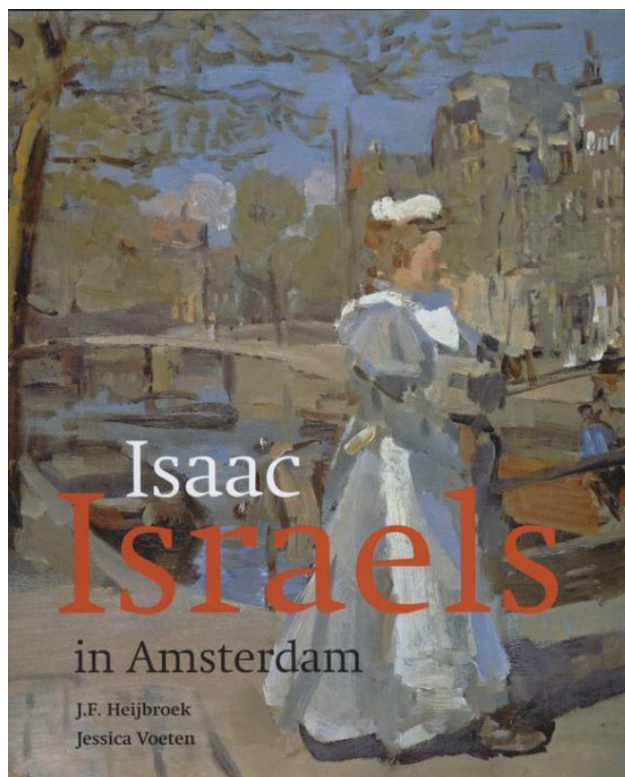

Jozef Israëls, Isaacs vader

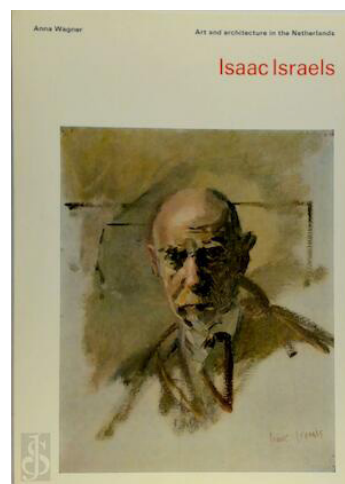
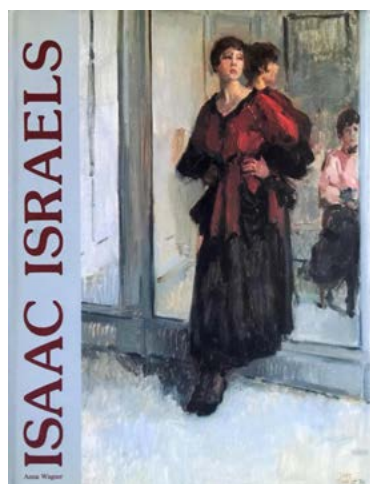
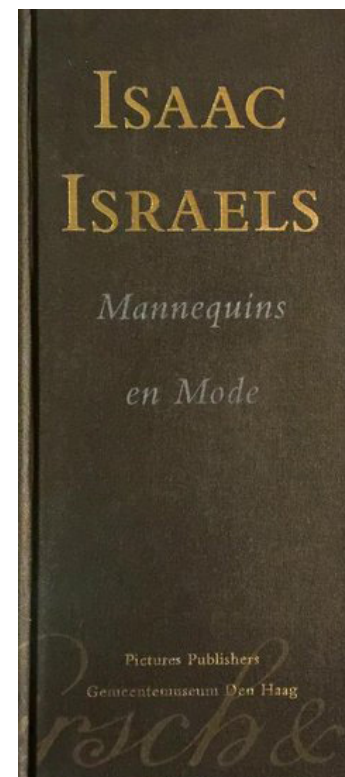
Tot 1885 leidde Jozef Israëls zijn in 1865 geboren zoon Isaac zelf op. Hierover schreef hij: “Met de hulp van de Heer, zal hij een beter schilder worden dan zijn vader”. Na 1885 ging Isaac zijn eigen weg in Amsterdam en werd er, net als Breitner, een van de ‘Amsterdamse impressionisten’.

- ▲ *Jozef Israëls, kort voor zijn overlijden in 1911*
- ▶ *Zo schilderde zoon Isaac zijn vader ±1905*

Overall is beweging: dienstmeiden, karrenvoerders en andere passanten snellen voorbij. **Isaac Israëls in Amsterdam** brengt de stad tot leven. In dit rijk geïllustreerde boek geven de auteurs een verrassende kijk op de schilderijen en tekeningen uit Israëls' Amsterdamse jaren (1887-1904). Ze traceerden huizen, straten en pleinen waar de schilder werkte, van Noordermarkt tot Leliegracht, van de Munt tot de Nes en van Oosterpark tot Zeedijk. Hiervoor maakten ze gebruik van tot nu toe vrijwel onbekend materiaal, zoals de 360 bewaard gebleven schetsboeken. Een bijzondere nieuwe bron zijn de ruim 240 brieven uit particulier bezit van Israëls aan zijn goede vriend Frans Erens. Met hem trok Israëls langs de hoofdstedelijke kroegen, café-chantants en andere uitgaansgelegenheden zoals Circus Carré. **Isaac Israëls in Amsterdam** biedt nieuw inzicht in het leven en de artistieke opvattingen van een van de pioniers van het Amsterdamse impressionisme. (flaptekst)

Er bestaan tientallen boeken over de schilder Isaac Israëls en hier ziet u een beperkte keuze die het dichtst bij de werken blijft die ik heb laten zien. Niet allemaal zijn ze nog in de reguliere boekhandel verkrijgbaar maar op sites als De Slegte en Bol.com kunt u ze als ramsch of gebruikt nog regelmatig vinden.

